

Dones, ciència i història amb Patricia Fara

03/2012 - **Història de les Ciències.** "No vull ser escollida per un lloc de treball només perquè he nascut amb un cromosoma X addicional"

Les dones sempre han estat involucrades en la ciència. Però què hi ha de la seva presència en l'esfera pública de la ciència: en la història, a les institucions...? Parlem de la situació de les dones en la ciència, ara i en el passat, amb Patricia Fara, historiadora de la ciència a la Universitat de Cambridge i experta en dones i ciència i en la ciència a la Il·lustració. Entre molts altres llibres, ha escrit *Pandora's breeches: women, science and power* and *Sex, botany and empire: the stories of Carl Linnaeus and Joseph Banks*. Convidada a la UAB per la Menció d'Excel·lència del Programa de Doctorat en Història de la Ciència del CEHIC, Fara va parlar de la participació de les dones en la ciència des d'una perspectiva històrica, en una conferència titulada "Els fantasmes de les dones del passat" (*Ghosts of Women Past*), i vam aprofitar l'oportunitat per entrevistar-la.

Patricia Fara és experta en dones i ciència i en la ciència a la Il·lustració. És professora i directora dels Estudis en Història i Filosofia de la Ciència al Clare College, i professora adjunta del Departament d'Història i Filosofia de la Ciència de la Universitat de Cambridge. Algunes de les seves principals publicacions són *Pandora's breeches: women, science and power* (London: Pimlico, 2004), *Sex, botany and empire: the stories of Carl Linnaeus and Joseph Banks* (Duxford: Icon Books, 2003) i *Newton: the making of genius* (Londres: Macmillan, 2002). El seu llibre més recent és *Science: A four thousand year history* (Oxford: Oxford University Press, 2009), traduït al castellà com a *Breve historia de la ciencia* (Barcelona: Ariel, 2009). Patricia Fara va visitar la UAB convidada per la Menció d'Excel·lència del Programa de Doctorat en Història de la Ciència del CEHIC, on va donar una conferència titulada "Ghosts of Women Past".

Per què creu que el coneixement sobre el passat de la dona en la ciència pot ajudar a fer millor el present?

Com a acadèmica, la meua estratègia per aconseguir el canvi és incrementar la comprensió. No puc estar segura que l'aprenentatge de les actituds passades tindrà un impacte en la societat moderna però, per a mi, fer història és entendre com el passat ha afectat la present i usar aquest coneixement per millorar el futur. En reflexionar sobre la posició de la dona en els segles anteriors, el meu objectiu és encoratjar el meu públic a pensar més acuradament sobre el seu propi comportament i opinions, i no només perpetuar els prejudicis amb què s'han educat. La transformació de la societat és inevitablement un procés lent, però les petites accions locals poden tenir un efecte acumulatiu important: crec que si tinc èxit en influir en algunes persones, és millor que no fer res. Un dels meus llibres preferits és *Middlemarch* de George Eliot, que acaba comentant que "...la millora del món depèn en part d'actes no històrics, i que a tu i a mi no ens vagi tan malament com ens podria haver anat és en gran part degut al nombre de persones que van viure amb dedicació una vida oculta, i que descansen en tombes que ningú no visita."

Com era la vida de les dones que volien fer ciència en el passat?

Aquesta és una gran pregunta, en part, perquè la ciència en si era molt diferent del que és ara. Per a qualsevol dona en particular, la vida depenia en gran mesura dels homes del seu voltant. Si tenia la sort de tenir un pare o un marit ric i il·lustrat, llavors es trobava en una bona posició per pagar una tutoria personal i es podia permetre el luxe de comprar tots els instruments que necessitava. Aquelles que naixien en una família de científics, eren encara més afortunades, especialment abans de mitjans del segle XIX, quan el treball experimental es duia a terme a casa encara i no en grans laboratoris. D'altra banda, la frontera entre les activitats domèstiques i científiques era borrosa, de manera que una dona a càrrec d'una família

nombrosa podia ser responsable de la dispensació de medicaments, de testar diferents cultius, de la conservació d'aliments, de l'elaboració de sabons i perfums... tot d'activitats que ara podrien ser vistes com a científiques.

Quin era el perfil d'aquest tipus de dona?

Així com no hi ha un sol tipus de dona científica moderna, de la mateixa manera, en el passat, les dones que practicaven la ciència podien ser molt diferents. Algunes eren còmplices de la seva pròpia submissió, felices de dur a terme tasques domèstiques per als homes de la seva família. Altres eren ferotgement independents, decidides a superar les limitacions educatives que se'ls imposaven. Moltes es situaven entre aquests dos extrems, reconeixent que no totes les portes estaven obertes per a ells, però escollint pragmàticament les rutes més viables - col·laborant a l'ombra d'homes de ciència, o en la recol·lecció, la il·lustració i la classificació de les mostres. En particular, les tasques crucials de la traducció, la interpretació i l'ensenyament eren dutes a terme sovint per les dones, que trobaven aquest tipus de treball compatible amb tenir cura de l'espòs i els fills.

Creu que arrosseguem una càrrega del passat en les nostres actituds actuals?

Sí, és clar. Però no vull fer-ne un cas únic, de les dones: molts altres grups de persones són tractades actualment de manera diferent a causa d'una greu discriminació en el passat. La jerarquia de l'home blanc intel·lectual que va prevaler a Europa Occidental afecta les actituds modernes cap a l'ètnia, la classe, la religió i la discapacitat, així com cap al gènere.

Com veu les dones en la ciència actual? I el seu futur?

Els problemes que afecten les dones en la ciència són comuns als de moltes altres carreres professionals. Clarament, hi ha una discriminació molt menys oberta que la que hi solia haver, i el nombre de dones en els alts càrrecs estan incrementant-se lentament. En lloc de veure les dones com a les víctimes que estan sent excloses, prefereixo pensar en elles prenent decisions positives. Potser les dones no volen estar al capdavant d'una gran organització? En lloc de treballar les 24 hores del dia, set dies la setmana, prefereixen tenir temps lliure per les seves aficions, les vacances i la família, i no tenen el desig de passar tota la seva vida en una oficina o en un laboratori. En lloc de competir per exhibir un comportament més masculí que els seus col·legues homes, pretenen crear una societat més equilibrada, no dominada per una obsessiva addicció al treball.

Què pensa de la "quota femenina" a les institucions i als alts càrrecs?

Com la majoria de les meves amigues, estic totalment en contra de les quotes. Vull estar segura que he estat escollida per a un lloc de treball perquè sóc la millor candidata, no perquè resulta que he nascut amb un cromosoma X addicional. La imposició de quotes sovint pot donar lloc a l'elecció de dones menys qualificades, cosa que només pot contribuir a mantenir la baixa consideració i la discriminació de les dones.

Clara Florensa

Centre d'Estudis d'Història de les Ciències

Àrea de Comunicació i Promoció de la UAB